

nutkání zeťovi zavolat, aby jel okamžitě, jenomže zeť je Čech a já se bála, že se vysměje cikánským pověrám. Netelefonovala jsem, ale celé dopoledne se mi svíralo srdce. V jedenáct hodin spadl chlapec uprostřed jezera z lodky, a než ho stačili vylovit, byl utopený.

Prošla jsem mnoha marxistickými školeními, přeorientovala jsem se na materialismus, protože jsem nechtěla, aby se o mně říkalo, že jsem zaostalá. Ale ta naše romská skutečnost – či nadskutečnost – mi vždycky připomněla, že je to všechno i jinak.

Pohádky

Romové si vyprávěli pohádky a někde si je vyprávějí dodnes. Gádžové ne, pokud pamatuju. Chodila jsem do vesnice drát peří, ale při tom se pohádky nevyprávěly, jenom příběhy ze života.

U nás v osadě byli dva věhlasní vyprávěči: Didin dědeček a Květin dědeček. Romské pohádky byly velice těžké, složité a dlouhé. Didin dědeček začal vyprávět třeba už odpoledne a o půlnoci ještě nebyl u konce.

Vyprávělo se dvakrát třikrát do týdne. Celá osada se směstnala ve vypravěčově chatrči, každý dal halír na petrolej a na tabák. Kdo neměl, přinesl polínko anebo vyprávěči naštipal dříví.

Maminka nás na pohádky nerada pouštěla, protože jsme vždycky přinesli blechy. Na blechy byla maminka strašně zlá! Strhala z nás šaty, naházela je do hrnce, vyvarila, vyházela ven slammíky, podpálila slámu a hnala tatínka ke kmotře Nogradové: „Mikluš, hýbaj k Nogradům pro slámu! Ty tvoje děti zase přinesly domů blechy!“ Ale co to bylo platné, když jsme jí večer zase utekli na pohádky!

V obci bylo kino, jenomže co byla ta nejnápinavější kovbojka proti romské pohádce! I když musím přiznat, že do kina jsme taky rádi chodili. Až na to, že jsme neměli peníze na lístky. Nejradši chodil do kina bratr Jožka, co umřel tak mladý. Chytral ryby, prodával je gádžům – my se ryb štítili – a za to, co dostal, koupil lístek do kina pro sebe i pro mě.

Škola

Začala jsem chodit do první třídy a vůbec jsem se neučila. Učitelka nás cikánské děti posadila do poslední lavice. Lavice byla pro čtyři a nás v ní sedělo sedm. Učitelka si nás nevšímala a my jí taky ne. Trhaly jsme papírky a hrály jsme si, že vaříme halušky; halušky trhané, halušky krájené, halušky párané, všechny druhy halušek, jaké dělaly naše maminky. Polívka byla z inkoustu.

Za nějakou dobu moje maminka zjistila, že sice do školy chodím, ale že vůbec nic neumím. Rozzlobila se, došla za ředitelem, aby zjednal pořádek. Příštího dne si mě učitelka poprvé všimla. „Tak ty se chceš učit?“ zeptala se udiveně.

Já nechtěla, to jen moje maminka chtěla! Ale řekla jsem, že ano, že se chci učit. Učitelka mi půjčila slabikář a začala se mi věnovat. Posadila mě do první lavice a já se učila. Učitelka říkala, že mám dobrou hlavu.

Ve druhé a ve třetí třídě začaly romské děti odpadat jedno po druhém, ve čtvrté třídě už jsem zůstala úplně sama. Do školy jsem chodila jenom v zimě, protože na jaře a na podzim jsem pracovala na poli u sedláků.

Ve třiatřicátém roce jsme dostali židovskou učitelku. Byla moc hodná, měla mě ráda, protože tatínek hrál u nich v krčmě. Nosila mi do školy každý den dva rohlíky. Slovenské děti měly z domova přesnídáčku, já nikdy nic. Ale ať z tohoto místa nevstanu zdravá, já se těch rohlíků ani nedotkla, přinesla jsem je domů – doma byla Maruša, Haňuša, Tono, Vilma – a společně jsme se o ně podělili.

Knižky jsem neměla, ale chodila jsem do školy dřív a půjčovala jsem si je od slovenských dětí. Nejdříve se ode mne odtahovaly, ale pak se stalo, že učitelka začala před celou třídou číst mé slohové úlohy jako nejlepší, a děti si mě oblíbily. Při zeměpisu a při dějepisu jsem jim dokonce napovídala. Počty mi nešly, ale to mi zase pomohli slovenští spolužáci.

Jednou mi jeden kluk podtrhl nohu, já upadla, brečela jsem a on se mi posmíval „Ubulená cikánka!“ Ale ta židovská učitelka mu tak nafačkovala, a před celou třídou, že už si pak na mě nikdo nedovoli.